

Problém úspěchu v útoku při rovnosti sil stran

*Redakčně zpracovaný a zkrácený článek plukovníka
V. V. Krysanova, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřej-
něný v sovětském časopise VOJENNAJA MYSL čis. 7/1979.*

Jedním z nejdůležitějších faktorů k dosažení vítězství v boji a operaci je úroveň velitelského mistrovství a organizátorských schopností vojenských kádřů. Opravdové vzory umění při ničení nepřítele prokázala Sovětská armáda v letech Velké vlastenecké války. Čím složitější byly podmínky k přípravě a vedení bojové činnosti, tím důležitější bylo vítězství. Ve spojitosti s tím zasluhuje zvláštní pozornost vítězství sovětských vojsk v útočných operacích vedených při poměrné rovnosti sil nebo nevelké početní převaze nad nepřítelem.

Studium těchto zkušeností, s přihlédnutím k soudobé úrovni vojenství, má velký význam pro rozvoj vojenské teorie a zdokonalování odborného mistrovství vojenských kádřů.

Zničení nepřítele v útočných operacích při celkové rovnosti sil stran, jak to potvrzují historické zkušenosti, bylo dosaženo většinou v důsledku komplexního plnění takových složitých úkolů, jako jsou např. správná volba směru hlavního úderu, smělé soustředování vojsk, sil a prostředků na rozhodujícím směru, zabezpečení překvapivé činnosti, mohutné ničení nepřítele palbou, úplné využívání morálního činitele vojsk v operacích atd. **Přitom nejdůležitějším faktorem byla vždy správná volba směru hlavního úderu.** Všestranné zdůvodnění zámyslu a správná volba směru soustředění hlavního úsilí vojsk v operaci byly prvořadými a nejdůležitějšími úkoly v práci velitelů a štábů při přijímání rozhodnutí a výsledkem vysokého tvůr-

čího úsilí polního velení v celku. O tom svědčí zkušenosti z práce mnohých vynikajících velitelů a náčelníků.

V umění správně zvolit směr hlavního úderu mají zvláštní význam:

- všestranné zhodnocení vzniklé situace,
- zjištění zámyslu nepřítele,
- určení nejslabších míst v jeho sestavě; úderem na ně by mohla vzniknout nepříznivá situace pro nepřítele.

Při plnění těchto úkolů má významnou úlohu aktivní získávání zpráv o nepříteli a efektivnost průzkumu. Nedostatek úplných zpráv o nepříteli zpravidla vyžaduje podrobnou analýzu možných variant jeho činnosti, operační předvídání a prozíravost.

V útočných operacích Velké vlastenecké války byl veden hlavní úder nejčastěji na nejslabší místa v celkovém systému obrany nepřítele. To zabezpečovalo rychlé vyjití úderných uskupení sovětských vojsk do boků a týlu nepřítele, nebo rozdělení jeho uskupení. Za nejvýhodnější místa k vedení mohutných a překvapivých úderů byly považovány styky a směry, na kterých nebyla hluboce členěná obrana, úseky bráněné slabě připravenými vojsky, nebo směry, na kterých nepřítel nejméně očekával činnost úderných uskupení. Vysoké umění při volbě směru hlavního úderu bylo ovšem zapotřebí také při celkové převaze sil a prostředků. Volbě každého směru úderu vždy předcházela odpovědná tvůrčí práce velitelů a štábů při přípravě útoku.

Na základě bojových zkušeností vznikají a tvoří se i soudobé názory na volbu směru hlavního úderu. Úder je účelné vést proti slabým místům v sestavě obrany nepřítele, s tím, abychom dosáhli největší převahy na tomto směru; to je zvláště důležité při celkovém nedostatku sil. Přitom úder proti slabému místu musí vyústit do boku a týlu hlavních sil nepřítele v obraně. Nevylučujeme však ani úder proti hlavnímu uskupení.

Podle názoru vojenských odborníků armád NSR a USA, k dosažení úspěchu při vedení útoku je zapotřebí soustředit hlavní síly na úzkém úseku fronty a v tom prostoru, kde je obrana nepřítele nejzranitelnější, slabě organizovaná a je-li tam možné rychlé a hluboké vklínění. Přitom vojenští odborníci zdůrazňují, že takové podmínky mohou vzniknout na začátku války, kdy nepřítel nebude schopen rozvinout potřebné síly a prostředky na hlavních směrech. Současně považují za možné vést hlavní úder i proti hlavnímu uskupení, tj. proti nejsilnějšímu úseku obrany, zvláště v těch případech, kdy vojska použijí jaderné zbraně.

Analýza operací minulé války a poválečných lokálních konfliktů svědčí o tom, že mezi hlavní faktory, které ovlivňují volbu směru hlavního úderu, patří

- možný charakter činnosti nepřítele,
- jeho slabé a silné stránky,
- složení, situace a možnosti vlastních vojsk, fyzické zeměpisné podmínky daného směru, zvláště charakter terénu,
- roční a denní doba.

Zvolený směr hlavního úderu musí zabezpečovat výhodné podmínky k utajení soustředování a rozvinování mohutného úderného uskupení vojsk.

Při vytváření úderného uskupení vojsk pro útok při rovnosti sil stran je důležité dovedné soustředění sil na zvoleném směru. Tento princip vojenského umění byl a nadále zůstane rozhodujícím ve vojenské teorii soudobých armád. Odborníci na Západě oficiálně považují soustředování sil za faktor bojové mohutnosti a úspěchu. Polní řád armády USA FM 100-5 (z roku 1976) zdůrazňuje, že útočník vyhraje sražení, vytvoří-li rozhodující převahu na směru hlavního úderu ve svůj prospěch.

Operačně taktický smysl soustředování vojsk spočíval vždy v koncentraci značného množství sil a prostředků k vytvoření početní převahy na rozhodujícím směru. To umožňovalo při nedostatku celkové převahy prolomovat obranu nepřítele, rozdělovat jeho uskupení a ničit je po částech. To přesvědčivě dokazují zkušenosti z celé řady operací, úspěšné vedených v letech Velké vlastenecké války při nedostatku značné celkové převahy sil.

Operace Velké vlastenecké války v celku nám poskytují mnoho poučných příkladů vytváření úderných uskupení vojsk a dovedné realizace nejdůležitějšího principu vojenského umění — soustředování sil a prostředků s cílem vytvořit rozhodující převahu nad nepřítelem na hlavních směrech.

Značné převahy nad nepřítelem na směru hlavního úderu při celkové, přibližně stejné rovnosti sil stran bylo dosahováno zmenšováním pásem útoku svazů, které byly součástí úderných uskupení, určováním těžších úseků průlomu a vysokým stupněm soustředování sil a prostředků. To vše vyžadovalo vysoké umění, tvrdou vůli a rozumné riskování, zvláště ve spojitosti se zeslabováním jiných směrů. Celkově to však bylo projevem vysokého vojévůdcovského umění velitelů.

Ze studia názorů na vedení bojové činnosti vyplývá, že i v současné době umění soustředovat hlavní úsilí na rozhodujících směrech si uchovává svůj význam a je jedním z nejdůležitějších faktorů k dosažení úspěchu při ničení nepřítele za rovnosti sil, zvláště s použitím jen klasických zbraní. Toto umění se projevuje, tak jako i dříve, v

— dovedném rozdělení sil a prostředků na směry s použitím většiny nejbojeschopnějších vojsk, mohutných a nejúčinnějších prostředků na hlavních směrech; na jiných směrech použít jen minimálně potřebné množství sil;

— hromadném a účinném použití prostředků ničení.

Zvláště účinným prostředkem může být letectvo, používané k ničení raketových jaderných zbraní, k boji se zálohami, ke zmaření protitúderů nepřítele a plnění dalších úkolů.

Soustředování sil a prostředků v souběžných podmínkách musíme uskutečňovat z hlediska nových faktorů bojové situace, které vznikly především po zavedení jaderných zbraní do výzbroje. Mezi tyto faktory patří:

1. Zjišťování a ničení prostředků jaderného napadení, zabraňování dlouhodobému soustředování sil a prostředků v omezených úsecích (prostorech) ve spojitosti s nebezpečím použití nepřátelských jaderných zbraní.

2. Účelné skloubení rychlého soustředování a rozptylování vojsk.

3. Udržování stálé připravenosti vojsk k vedení bojové činnosti v podmínkách použití jaderných zbraní.

Jedním z předpokladů úspěchu operace při rovnosti sil stran je zabezpečení utajení přípravy vojsk a překvapivého vedení úderů na nepřítele. Překvapení umožňuje získat iniciativu v činnosti, ochromit vůli nepřítele k odporu, zanechat paniku do jeho řad a tím vytvořit výhodné podmínky pro jeho zničení. Tento faktor je i nadále jedním z rozhodujících předpokladů úspěchu zvláště při nedostatku celkové převahy. Polní řád armády USA přímo zdůrazňuje, že k vytvoření převahy nad nepřítelem, jsou-li k dispozici nevelké síly, je nutné hlavní pozornost věnovat faktoru překvapení a přijímat opatření k oklamání nepřítele.

V letech minulých války dosahovala vojska překvapivé činnosti jak maskováním, tak i různými aktivními způsoby:

- vedením úderu tam, kde jej nepřítel nejméně očekával,

- používáním nových originálních, pro nepřítele neočekávaných způsobů využívání známých druhů zbraní a vedení bojové činnosti.

Vynalézavost velitelského sboru při klamání nepřítele vzhledem k plánované činnosti se často projevovala v používání originálních, neočekávaných způsobů přechodu do útoku. Např. zahajovala-li vojska útočnou činnost zpravidla dělostřeleckou přípravou zteče a útoku hlavních sil, pak v některých operacích vojska zahajovala útok po boji předsunutých oddílů, bez dělostřelecké přípravy. V těchto případech začínalo dělostřelectvo svou činnost přímo podporou útoku.

Vysoké účinnosti překvapení dosahovala vojska při zahájení útoku v podmínkách nepříznivého počasí a zvláště v noci.

V celém komplexu úkolů k dosažení překvapení mělo rozhodující význam dovedné uskutečnění opatření v operačním maskování. Jeho cílem bylo zabezpečit utajení přípravy, oklamání nepřítele o skutečné době zahájení a místa vedení hlavních úderů, o množství sil a prostředků, které se zúčastní operace, a o jejím rozsahu. V mnohých útočných operacích dosáhla sovětská vojska stanovených cílů maskováním.

Velký význam při dosažení překvapení mělo zabezpečení utajení přípravy útoku. Charakteristickým příkladem je příprava stalingradské operace.

Utajení a překvapení ve spojitosti s dalšími bojovými faktory i v souběžných podmínkách mohou zabezpečit vítězství nejen nad stejně silným nepřítelem, ale i nad nepřítelem, který má převahu. Toto potvrzují zkušenosti z lokálních válek, zvláště z bojové činnosti na Blízkém východě v červnu roku 1967, kdy překvapení ve spojitosti s dalšími faktory situace zabezpečilo úspěch agresorovi.

Jak vyplývá ze studia bojových zkušeností, předpokladem překvapení může být uskutečnění celé řady opatření:

- utajení zámyslu plánované činnosti,
- klamání nepřítele o vlastních záměrech,
- utajení soustředění, rozvinování vojsk a přípravy útoku,
- dovedné maskování,
- vytvoření podmínek ke zmaření průzkumu nepřítele,
- přísné dodržování zásad utajení velení vojskům.

Komplexní uskutečnění těchto opatření má velký význam při zabezpečení vysoce efektivní činnosti vojsk, zvláště při vedení nenadálých, předstihujících palebných úderů. Účinné ničení nepřítele palbou bezprostředně před zahájením útoku může způsobit jeho silám a prostředkům značné ztráty a tím také podstatně změnit poměr sil. To je důležité zejména při počáteční rovnosti sil stran. **Proto organizace mohutného předstihujícího ničení palbou je rovněž součástí umění ničit nepřítele stejnými silami.**

Propočty potvrzují, že při stejném stupni zničení nepřítele, v průběhu předstihujícího palebného úderu dosáhneme významné převahy v poměru sil ve srovnání se vstřicným úderem. Při stejné činnos-

ti stran (40 % ztrát) ve vstředním úderu zůstává počáteční poměr sil, ale předstihující úder zvyšuje poměr sil, např. z 1:1 na 1,7:1, z 1,2:1 na 2:1. A to je již významný materiální projev překvapení a předstihnutí, tj. výhoda v úderné síle vojsk bez početního zvýšení bojového složení uskupení sil a prostředků útočníka.

Na základě zvýšených palebných možností a předstihnutí jsou schopny protistojící strany podstatně změnit poměr sil na nejdůležitějších směrech a plnit bojové úkoly v kratší době. To má za následek výrazné zvýšení intenzity soudobé bojové činnosti. V jejím obsahu bude mít důležitější místo úporný boj s tanky a protitankovými prostředky. Účinnost tohoto boje v soudobých operacích, vedených zvláště při počáteční rovnosti sil, může být rozhodujícím faktorem k dosažení úspěchu. To můžeme vysvětlit tím, že tanky a různé druhy protitankových prostředků tvoří základ bojových sestav pozemních vojsk. Polní řád armády USA uvádí, že ve všech soudobých armádách světa tvoří tanková a mechanizovaná vojska základ úderné síly při vedení pozemní bojové činnosti. Např. poslední arabsko-izraelské války se zúčastnilo přes 6000 tanků; to je srovnatelné jen s velkými operacemi druhé světové války. Ze zesílených tendencí vybavit soudobé armády tanky, obrněnou technikou a protitankovými prostředky vyplývá úkol účinného boje s nimi všemi způsoby, především jejich ničení palbou.

Současně s ničením nepřítele palbou, vzhledem k rostoucímu množství různých radioelektronických prostředků a zavedení automatizovaných systémů velení do vojsk, má velký význam **radioelektronický boj**. Řády a předpisy armády USA zvláště zdůrazňují, že radioelektronický boj je nyní jednou z rozhodujících součástí bojové síly vojsk, který ovlivňuje vytvoření převahy sil. Kromě toho uvádějí, že je možné utrpět porážku bez ohledu na početní stav vojsk, znemožní-li radioelektronické prostředky útočníkovi použít prostředky velení. Vedením úspěšného radioelektronického boje mohou být sníženy ztráty vlastních vojsk a způsobeny ztráty nepřítele na základě zjištění jeho úderných uskupení, nejdůležitějších objektů a dezorganizace velení vojskům a zbraním.

V systému faktorů, které podmiňují vítězství nad nepřítelem při chybějící celkové převaze sil, má velký význam všestranné zhodnocení morálně politických, bojových a psychologických kvalit vlastních vojsk a nepřítele.

Při poměrně stejném množství sil a prostředků je větší bojová síla na té stra-

ně, jejíž vojska mají vyšší morální stav, velké bojové zkušenosti, převyšují nepřítele ve vojenském mistrovství, kázní a organizovanosti.

Tyto otázky byly vždy středem pozornosti sovětského vojenského umění. Toto potvrzuje zkušenosti z organizace a vedení bojové činnosti v letech Velké vlastenecké války. Při přijetí rozhodnutí, zvláště při volbě směrů hlavních úderů, sovětské velitelé vždy přikládali velký význam zhodnocení morálně bojových kvalit vojsk nepřítele. Např. při organizaci útoku zpravidla volili úseky průlomu, bráněné slabě připravenými a z hlediska morálně psychologického stavu nepevnými vojsky nepřítele. Současné však hodnotili také bojeschopnost vojsk, která se připravovala k útoku. Jak ukazuje studium zkušenosti z operací Sovětské armády v minulé válce, k činnosti na směr hlavního úderu byly zasazovány nejbojeschopnější svazky (zpravidla gardové), které měly bojové zkušenosti. Důraz byl také kladen na osobní kvality velitelů, jejich odbornou připravenost a zkušenosti.

Jak při přípravě, tak i v průběhu operací byla s vojsky organizována rozsáhlá stranickopolitická práce. Čím složitější byla situace, tím vyšší byla její úroveň.

Zvláštní význam má zabezpečení vysokých morálně bojových kvalit vojsk v soudobých podmínkách, kdy značně vzrostla morální a psychologická zátěž. Přitom nabývá na významu výchova vojáků k aktivitě a rozhodnosti v činnosti. Směla a aktivní činnost zabezpečuje převahu nad nepřítelem, což je zvláště důležité a nutné ve změnách podmínek vedení bojové činnosti.

Při organizaci operační, bojové a politické přípravy vojsk musíme vzít v úvahu, že ve srovnání s minulostí má jak útok, tak i obrana nové kvalitativní rysy. V útoku se zvyšuje úloha manévrové činnosti vojsk, která mění představy o způsobech soustředování sil k vytvoření převahy na hlavním směru. Přednost se dává vytvoření úderných uskupení v krátké době a bezprostředně před začátkem aktivní činnosti s využitím rozsáhlého manévru silami a prostředky. Řády armády USA např. zdůrazňují, že k vytvoření převahy nad nepřítelem, jsou-li k dispozici nevelké síly, je nutné současně s faktorem překvapení a klamání nepřítele maximálně využívat vysoké mobilnosti systémů zbraní a vojsk. Ukazují, že rychlé soustředování jaderných zbraní a polního samohybného dělostřelctva, využívání mobilních možností tankových a mechanizovaných útvarů, proti-

tankových zbraní, bitevních vrtulníků a letounů přímé podpory umožňuje v krátké době soustřeďovat silnější uskupení na nejdůležitějších směrech a podstatně měnit poměr sil ve svůj prospěch.

Kvalitativně se mění také obrana. Především vzrostla její aktivnost. To se projevuje nejen ve vedení protiztečí a protiúderů, ale také v rychlém manévru vojsk podél fronty a z hloubky. Aktivnosti obrany dosahujeme účinným ničením útočníka palbou již na vzdálených přístupech, soustředěním hlavního úsilí na rozhodujícím směru, širokým manévrem vojsk podél fronty a z hloubky, včetně vzduchem.

Ničení nepřítele při rovnosti sil stran je složitým a nedostatečně prozkoumaným problémem. Proto jeho hluboké rozpracování je nejdůležitějším úkolem vojenské teorie, všech velitelů a štábů.

Tento požadavek potvrzuje také Rozkaz ministra národní obrany na tento výcvikový rok.

Vedení bojové činnosti ve složitých, vysoce dynamických podmínkách soudobého boje a operace, spojené se vznikem různých kritických situací, potřebou ničit nepřítele často bez celkové převahy sil, klade zvýšené požadavky na **velení vojskům jako nejdůležitější faktor dosažení úspěchu**. V současné době, kdy vojska mají vysoké bojové a manévrové možnosti a jsou schopny v krátké době přenést úsilí z jednoho směru na druhý, podstatně se zvyšuje úloha rychlé reakce na směry situace, včasného přijetí optimálního rozhodnutí a předání úkolů vojskům, organizace a udržování těsné a účinné součinnosti.